

Izbija vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

1930-YEAR XXXI. Cena lista je \$6.00. Entered as second-class matter January 16, 1928, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 3. JULIJA (JULY 3), 1939
Subscription \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 128

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Velike demonstracije proti nacijski Nemčiji na Poljskem

Predsednik Moscicki je v govoru po radiu naglasil, da Poljska ne bo kapitulirala pred Hitlerjem, temveč odločno branila svoje pravice in izhod do morja. Nacijska policija zastražila mostove in strateške ceste v Gdansku

Gdansk, 1. jul. — "Bodite pripravljeni na vse in zavarujte proti presenečenju," se glasi priporočilo, katerega so nacijske oblasti naslovile ojačani policijski sili v Gdansku. Demonstracijah proti Nemčiji so se vršile v poljskih mestih in katerih se je udeležilo več sto tisoč ljudi. Poljski demonstratorji vzklikali: "Mi bomo Gdansk!" in "Mi bomo z Gdansk!"

Nacijska policija in vojaške sile so zastražile železniške proge in strateške ceste v Gdansku po izdanih svariilih. Najbolj voditelji nacijske policije so bili vojaški častniki, ki so v nemške cete prišle v mesto vodne Prusije.

Poljski časopisi v Varšavi so objavili vesti o formiranju "domovinske" armade v Gdansku. Poročajo, da so nacijske militaristične priprave v teku ne samo v Gdansku, temveč tudi v bližnji Prusiji. Nemci gradijo tudi trdnjave in vojaške baze ob poljski meji. Na Bilsbergu, najvišjem hribu v bližini Gdanska, so postavili topove baterije.

Varšava, Poljska, 1. jul. — Poljska je z velikimi demonstracijami dala razumeti vsemu svetu, da bo branila svoj koridor Baltičkega morja. Demonstracije so se vršile v zvezi s prošnjo navalističnega tedna v Gdansku, ko se je napetost glede Gdanskega povečala.

Gdansk, ki spada v območje Baltičkega carinskega sistema, koridor je morala v svetovni vojni porazena Nemčija odstopiti Poljski, da je slednja dobila izhod do morja. Vrnitev Gdanska Nemčiji je v Hitlerjevem programu ekspanzije.

Gdynja, Poljska, 1. jul. — 20.000 Poljakov se je zbralo na tem pristaniščnem mestu, da so se udeležili demonstracij proti Nemčiji. Več tisoč Poljakov je prišlo sem iz Gdanska. Demonstratorji so položili ven prisego, "da bodo branili koridor do morja, držali nemške sile stran od ustju reke Vistule in ščitili svoje brate drugo stran meje, ki tvorijo poljski del poljskega naroda."

Francoski skozi Gdansk in se na Baltičko morje. Predsednik Moscicki, predsednik poljskega parlamenta, je v govoru po radiu v Varšavi, da, če prispeljemo tradiciji naših prednikov, so nacijske oblasti proti obrežju, katerega sektor naše deželne oblasti gresta dve tretjini trgovine," je rekel. "To je razlog, zakaj moramo Gdansk in Gdynjo, ki sta v našem ekonomskem življenju. Dasi nam je Gdansk poljskega ozemlja, ki ga je Nemčija v koridor ojačala, poljske ekonomske oblasti, neodvisnosti. Za poljsko prihodnost, ker sta Gdansk in Gdynja naša obstoja. Zvestost o tej vrednoti, ki je naša, mora biti naša. Če ne bomo zvesti, da obdržimo, potem, ko bo naša vojska, ki je naša, bo naša. Mi smo močni na sušni, ki je naša. Mi bomo postali, če bomo postali."

Govorice, da prihaja nova "monakovska" konferenca, nočejo utihnuti. Chamberlain bo skušal ponovno "potolažiti" Hitlerja s pritiskom na Poljsko, naj odstopi Gdansk Nemčiji.

Te govornice so se pričele širiti potem, ko je baron Edward Geyr, zaupnik nemškega zunanjega ministra Ribbentropa, obiskal London. On je konferiral s Chamberlainom in mu svetoval, naj on pregovori Poljake v izročitev Gdanska Nemčiji.

rajo takoj prijaviti za delo na cestah. Gradnja militaristične ceste se je pričela pred nekaj tedni.

Anglija zavlačuje pogajanja

Kritika Chamberlainove politike

Moskva, 1. jul. — Andrej Zdanov, načelnik zunanjega odseka vrhovnega sovjeta in član izvršnega odbora komunistične stranke, je obdolžil Veliko Britanijo odgovornosti za zavlačevanje pogajanj glede sklenitve militaristične in obrambne zveze.

"Velika Britanija sploh ne mara skleniti takega pakta, ki bi ga sovjetska vlada lahko odobrila," piše Zdanov v Pravdi, glasilo komunistične stranke. "Ona le govori o sklenitvi dogovora, da premoči javnost in zakrije svoje prave namene, ker še vedno upa, da bo naredila kupčijo s takozvanimi agresivnimi državami. Predvsem želi dogovor, na čigar podlagi bi sovjetska vlada igrala vlogo hlapeca in prevzela vse breme. Nobena država ne more sprejeti takega dogovora, če ne postane orodje v rokah ljudi, ki hočejo, da gre drugi zanje po kostanj v žerjavico."

Zdanov dalje pravi, da bo Rusija vztrajala pri zahtevi glede garancije baltičkim državam — Estoniji, Finski in Latviji — o pomoči, če bo njih neodvisnost v nevarnosti. Anglija noče sprejeti tega ruskega pogoja in to je vzrok, zakaj pogajanja med njo in Rusijo ne pridejo do konca.

Enajst Arabcev ubitih v Palestini

Jeruzalem, Palestina, 1. jul. — Enajst Arabcev je bilo ubitih in čez 50 ranjenih v izgedih in bitkah z židi v Tel Avivu in drugih mestih. Dva sta bila ubita pri Rasel Ainu, štirje pri

Angleški poslanički pozvani domov

Diskuzija o nemško-poljski krizi

London, 1. jul. — Angleški poslanički se vračajo v London iz prestolnice evropskih držav, da poročajo vladi o razvoju situacije. Prvi se je vrnil domov Howard Kennard, poslanik v Varšavi. Priletel je v London z letalom, da poroča Chamberlainu o nemško-poljski krizi zaradi Gdanska.

Neville Henderson, angleški poslanik v Berlinu, bo odpotoval v London prihodnji teden. Njemu bo sledil Reginald Hoare, poslanik v Bukarešti, Rumunija. Vsi poslanički bodo po vrnitvi v London konferirali s premierjem Chamberlainom in zunanjim ministrom Halifaxom.

Govornice, da prihaja nova "monakovska" konferenca, nočejo utihnuti. Chamberlain bo skušal ponovno "potolažiti" Hitlerja s pritiskom na Poljsko, naj odstopi Gdansk Nemčiji.

Te govornice so se pričele širiti potem, ko je baron Edward Geyr, zaupnik nemškega zunanjega ministra Ribbentropa, obiskal London. On je konferiral s Chamberlainom in mu svetoval, naj on pregovori Poljake v izročitev Gdanska Nemčiji.

rajo takoj prijaviti za delo na cestah. Gradnja militaristične ceste se je pričela pred nekaj tedni.

Francija opazuje razvoj krize

Angleški pritisk na Poljsko

Pariz, 1. jul. — Senzacionalne govornice o nacijskem puču v Gdansku krožijo v Parizu. Mnogi so uverjeni, da bo Hitler kmalu udaril, če se bodo pokazala znamenja, da Velika Britanija ne bo priskočila na pomoč Poljski. Francija iz tega razloga opazuje razvoj nove krize.

Francija se nahaja sedaj v aličnem položaju kakor v septembru preteklega leta, ko je nastala kriza zaradi Češkoslovaške. Dasi sta Francija in Velika Britanija objubili, da bosta pomagali Poljski, ako bo napadena, je vseeno možnost, da bo Chamberlain svetoval Poljski, naj odstopi Gdansk Nemčiji in s tem odvrne vojno. Ako bo Francija nasprotno svetovala Poljski, naj se upre Nemčiji, tedaj bo izbruhnila vojna ali pa bo Hitler odnehal.

Doslej še ni nobenega znamenja, da bo Francija podpirala Chamberlaina, če bo zahteval od Poljake, naj žrtvuje Gdansk. V Parizu prevladuje mnenje, da je Hitlerjev cilj uničenje Poljske kot neodvisne države, da postane vazalka Nemčije. Ako bo Poljska izgubila Gdansk in koridor, tedaj bo borba za ohranitev neodvisnosti veliko težja.

Francoski poslanik v Varšavi, Leon Noel, je dospel v Pariz, kjer je konferiral o situaciji v Gdansku z zunanjim ministrom Bonnetom. Slednji je potem sprejel v svojem uradu poljskega poslanika.

Enajst Arabcev ubitih v Palestini

Jeruzalem, Palestina, 1. jul. — Enajst Arabcev je bilo ubitih in čez 50 ranjenih v izgedih in bitkah z židi v Tel Avivu in drugih mestih. Dva sta bila ubita pri Rasel Ainu, štirje pri

Smrt je osvoboditeljica. (Narisal Jerger.)

Zadnje vesti

VARŠAVA. — Glasilo poljske armade piše o mobilizaciji nacijskih vojaških enot v Gdansku. Poljska vlada je naznanila, da bo poslala protest nacijskim avtoritetam, ker mobilizacija ograja poljske interese v Gdansku.

GDANSK. — Albert Foerster, vodja nacijske, je izjavil, da so Nemci v Gdansku pripravljene žrtvovati "svojo kri in življenje v borbi, da postane mesto spet posest Nemčije."

LONDON. — Premier Chamberlain je spet opozoril Hitlerja, da se bo Velika Britanija uprla nacijski agresiji, ki bi ograjala neodvisnost Poljske in drugih držav, katerim je objubila pomoč.

PARIZ. — Francija naznanila obrambne ukrepe v zvezi s krizo med Nemčijo in Poljsko zaradi Gdanska. Zunanji minister Bonnet je informiral poljskega poslanika, da bo Francija podvela potrebne korake, če bo Hitler odredil okupacijo Gdanska.

TOKIO. — Japonska vlada naznanila pogajanja z reprezentanti Velike Britanije glede likvidacije konflikta, ki ga je izzvala japonska blokada angleške koncesije v Tientsinu, Kitajska.

Bolgarski minister odpotuje v Berlin

Sofia, Bolgarija, 1. jul. — Tu je bilo naznanjeno, da bo premier Klosevanov odpotoval prihodnji teden v Berlin, kjer bo konferiral s Hitlerjem in njegovimi ministri. Razgovori bodo sledili diskuzijam v Sofiji, kjer se je več dni mudil dr. Hans Frank, nemški justični minister. Frank se je v četrtek vrnil v Berlin.

Veliki viharji v južno-vzhodni Evropi

Budimpešta, Ogrska, 1. jul. — Najmanj 53 ljudi je bilo ubitih in viharjih, ki so divjali v južnovzhodni Evropi. Čez 30 ljudi je utonilo, ko je reka Roca vsled deževnih nalivov prestopila bregove in zalila nižine pri Seveljivu, Bolgarija. Osem ljudi je izgubilo življenje, ko se je utrgal oblak in je voda zalila tri vasi v Grčiji.

Rehovotu in pet v Tikvahu. Policija je aretirala veliko število izgrednikov.

SEJA NEMŠKEGA VOJNEGA IN EKONOMSKEGA SVETA

Veliko število rezervistov pozvanih v armado

POGAJANJA S SOVJETSKO VLADO

Berlin, 1. jul. — Člani vojnega in ekonomskega sveta so na svoji seji v Berlinu odobrili načrte glede takojšnje razglasitve kontrole živeža. Odmerki bodo znižani 40 odstotkov, da bo vojaštvo imelo dovolj živil, če izbruhne vojna.

Poveljstvo armade je že preklicalo vojaške dopuste in pozvalo veliko število rezervistov pod zastavo. Lastniki avtomobilov so bili tudi pozvani, naj izročijo avtomobile vojaškim oblastem kakor hitro bo odredjena splošna mobilizacija.

V krogih Hitlerjeve garde prevladuje vojno razpoloženje. Vonitelji poudarjajo, da bo Poljska kmalu čutila mogočnost nemške oborožene pesti. Ta pest jo bo strla in njeno ozemlje si bosta razdelili Nemčija in Rusija.

V Berlinu so uverjeni, da Velika Britanija ne bo priskočila na pomoč Poljski. Tri nemške delegacije so odpotovale v London, da pridobijo Chamberlaina in zunanjega ministra Halifaxa, naj pregovorita Poljsko, naj se poda in pristane na Hitlerjeve zahteve. Nemčija mora dobiti Gdansk in tudi kolonije, katere je izgubila v svetovni vojni.

Angleški diplomatje v Berlinu menijo, da bo Hitler nadaljeval boj in zahteval nove koncesije, čeprav bo Chamberlainova vlada kapitulirala pred njim in mu dovolila aneksijo Gdanska.

Naciji v Berlinu namenoma širijo govornice, da pogajanja s sovjetsko Rusijo napredujejo in da bo trgovinska pogodba kmalu sklenjena. Dalje trdijo, da bo kmalu dosežen tudi sporazum glede razdelitve Poljske med Nemčijo in Rusijo. Te govornice imajo namen prepričati Poljsko, da ne more pričakovati pomoči od nobene strani, če se bo zapletla v vojno z Nemčijo.

Domače vesti

Vesti iz Penne

Imperial, Pa. — Pri padcu s 60 čevljev visokega ogrodka oljne sesalke se je dne 23. junija smrtno ponesrečil slovenski mladeni Albin Skladič, star 23 let, ki je naslednje jutro v bolnišnici umrl. Bil je član društva 106 SNPJ in društva JSKJ. Tukaj zapuščata starše, dva brata in pet sester. — Frank Urbas, član SNPJ, se je vrnil iz bolnišnice, kjer je srečno preстал operacijo. Člani mu želijo hitrega okrevanja.

Poroke

—V Prestu, Pa., sta bila dne 22. junija poročena Charles Kaučič, član društva 669 SNPJ, in Mary Subic, članica društva 166 SNPJ. Dalje sta bila 28. junija poročena Clarence Vidmar, član društva 166 SNPJ, in Mary Dolinar, članica društva 427 SNPJ. —V Clevelandu, O., sta bila preteklo soboto poročena Maks Lencl in Rose Rogel. Obilo sreče!

Iz Južne Amerike

Buenos Aires, Argentina. — Dne 18. junija so rojaki odprli centralno slovensko knjižnico, ki bo poslovala v zvezi s slovensko šolo in bo kmalu imela zbirko 2000 knjig. Dne 25. junija pa so na Dock Sudu položili temeljni kamen za Jugoslovanski dom. — Na obisk je prišel Bogoljub Cikota, član uredništva belgajskega Vremena. — Družini Ivana Birse se je narodila hčerka. — V Rosarioju sta bila poročena Franc Cetin iz Materije in Matilda Parodi, Argentinka.

Kongres omejil

Rooseveltovo oblast

Neutrlnostni zakon amendiran

Washington, D. C., 1. jul. — Rooseveltova oblast nad denarstvom in finančnimi zadevami je bila pokopana sinoči, ko se v senatu niso mogli zediniti glede zakonodaje, ki bi podaljšala to oblast. Rooseveltova administracija kljub temu ni hotela priznati poraza. Predsednikovi pristaši v senatu trdijo, da bo zadeva prišla spet na dnevni red prihodnjega sredo, ko se bo kongres po kratkih počitnicah spet sestel v svojem zasedanju.

Predlog, da se Rooseveltova odzve oblast glede devaluacije dolarja, je bil po vroči debati tudi sprejet v senatu s 47 proti 31 glasovom.

V nižji kongresni zbornici je Rooseveltova administracija tudi doživela poraz, ko je bil sprejet amandament k neutrlnostnemu zakonu glede embarga na izvoz orožja in vojni zapletenim državam. O tem se je vršilo poimensko glasovanje in amandament je bil sprejet z 214 proti 173 glasovom.

Argument zagovornikov amandamenta je bil, "da v Ameriki izdelano orožje in bombe ne smejo biti poslani v druge države za pobijanje žensk in otrok."

Poslovni odsek nižje zbornice je priporočil v sprejetje tudi predlog, da kongres odredi preiskavo federalnega delavskega odbora, ki izvaja Wagnerjev zakon. Eugene D. Cox, demokrat iz Georgije, znan nasprotnik delavskega odbora, je avtor resolucije. On je napovedal, da bo ta sprejeta, ko se kongres sestane v svojem zasedanju prihodnje sredo. Resolucija določa imenovanje posebnega kongresnega odbora, ki bo vodil preiskavo.

Roosevelt podpisal farmerski zakon

Washington, D. C., 1. jul. — Predsednik Roosevelt je sinoči podpisal farmerski zakon glede apropiacije vsote \$1,194,498,633, ob enem pa je opozoril kongres, da mora dovoliti dodatno vsoto za kritje stroškov, ki niso omenjeni v proračunu.

ANGLEŠKA VLA-DA PONUJA KONCESIJE NEMČIJI

Halifax naglašuje potrebo enotnosti

ITALIJANSKA POMOČ NEMČIJI

London, 1. jul. — Lord Halifax, angleški zunanji minister, je v svojem govoru pred člani Instituta za mednarodne zadeve, apeliral za enotnost v Evropi in ponudil koncesije nacijski Nemčiji v obliki običajne razdelitve trgovine, ako bo zavzela pravilno stališče. Poudarjal je, da Velika Britanija noče uničiti nemške trgovine, pač pa je pripravljena skleniti kupeljo z Nemčijo.

Zunanji minister je dejal, da je Velika Britanija pripravljena kooperirati z Nemčijo, toda uprta se bo agresiji. Poveljeval je mogočnost britake oborožene sile in izjavil, da bogastvo in industrije angleškega naroda podpirajo Chamberlainovo vlado.

"Naša bojna mornarica je nepremagljiva," je dejal Halifax. "Letalska sila je bila ojačena v sedmih mesecih in se lahko kosaa z vsako drugo. Velika Britanija je pripravljena in se ne boji groženj. Izpolnila bo obljube, katere je dala Poljski, Turčiji, Rumuniji in Grčiji. Mi vem, da bi bila naša neodvisnost v nevarnosti, če bi se morale te države ukloniti oboroženi sili."

Halifax je zanikal nacijske obdolžitve, da hoče Velika Britanija obkrožiti Nemčijo s sovražniki in da ji zanika pravico do življenskega prostora, ki ga potrebuje za svoj obstanek. Dalje je rekel, da se vsi ekonomski problemi lahko rešijo s pogajanjem.

Berlin, 1. jul. — Nacijski tisk v svojih komentarjih govora angleškega zunanjega ministra naglašuje, da ustave vojnih priprav zavisi od Velike Britanije. Govor je bil nadaljnji dokaz, da angleška diplomacija vodi staro politiko v interesu zaščite svojih interesov in ignorira pravice drugih držav.

Bern, Švica, 1. jul. — Socialistični list Tagwacht poroča, da Italija pošilja železniške vagonne za prevažanje vojaških čet v Inomost, Solnograd in na Dunaj. Ti bodo vzdrževali promet, ako bo izbruhnila vojna.

Japonci napadli ameriško šolo

Moskva zanika poročila o japonskih zmagah

Sanghaj, 1. jul. — Japonci so napadli in uničili ameriško šolo pri Fučovu v letalskem navalu na to kitajsko pristaniščno mesto. Naval je bil signal za vojne operacije, katerih cilj je okupacija mesta. Bombe so porušile več drugih hiš v bližini in povzročena škoda znaša čez \$100,000.

Moskva, 1. jul. — Pravda, glasilo komunistične stranke, piše, da so japonska poročila o letalskih zmagah v bitkah na meji ob Mandžuriji in Zunanji Mongoliji plod napihnjene domišljivosti.

"Vsak dan slišimo nove laži o japonskih zmagah," piše Pravda. "Tokio širi te laži z namenom, da dvigne svoj vojaški prestiž."

(Japonci so poročali, da so uničili 251 ruskih in mongolskih letal v spopadih ob meji Mandžurije in Zunanji Mongolije.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Haroldson as Editor in Chief (lives in Chicago) is \$2.00 per year, \$3.00 per year, \$4.00 per year; in Chicago \$1.50 per year, \$2.00 per year; in Europe \$3.00 per year, \$4.00 per year.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Europe \$3.00 per year, foreign countries \$4.00 per year.

One year's subscription... Manuscripts and illustrations... will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v otklopu na primer (July 31, 1937), poleg vsakega imena na seznamu pomeni, da vam je to tem delom predala naročnica. Posvetila je pravico, da se vam list ne ustavi.

138

V demokratičnem razvoju je rešitev

V enem naših prejšnjih člankov smo na koncu zapisali, da od demokratične združitve vseh delavskih uni... Zares bo dolga pot... in vsi oni ekstremisti, ki napovedujejo rešitev ekonomske in socialne krize v tej deželi v kratkem času, to je z revolucionarnim pučem, grdo varajo svoje prišaste.

Rekli smo že, da prvi pogoj za zmago demokracije v Združenih državah mora biti demokratična združitev Kongresa industrijskih organizacij, Ameriške delavske federacije, železničarskih bratovščin in vseh ostalih bona fide delavskih uni... Razcepilno delavstvo je slabo upanje na zmago demokracije; razcepilno delavstvo je vada za razne "crackpotarake", fašistične pustolovce in prav tako za komunistične demagoge, ki se kavaljajo v "imenu" tega in onega delavstva in izjavijo civilno vojno.

Čim se vsi organizirani delavci združijo v eni sami, močni in demokratični Federaciji s poštenim, energičnim in demokratičnim vodstvom, bo to prvi znak, da je nevarnost vsake diktature v Ameriki minila.

Mi še vedno smatramo, da je moderno delavstvo poklicano za izvršitev zgodovinske naloge, to je reorganiziranja ameriške družbe. Z besedo "delavstvo" mislimo vse one ljudi, ki so dejansko udeleženi v procesu produkcije in razpečevanja dobrin ter vse one, ki drugače pomagajo k materialni blaginji širokih mas; med delavce torej vključujemo vse male farmarje, vse male trgovce in druge podjetnike, dalje znanstvenike in profesionalce vseh aplikiranih znanosti, učitelje in umetnike, tehničarje in vzgojne strokovnjake in nameščence ter razne pisarniške delavce. Semkaj spada poleg navadnega delavstva ves takozvani srednji razred.

Ko so torej vsi ti delavci organizirani in združeni — kaj potem? Potem je v njihovih rokah usoda bodoče Amerike! Federacija uni je lahko obenem političen aparat, ki bo na eni strani čuval federacijo pred vsako škodljivo zakonodajo, na drugi strani pa bo federaciji pomagal, da lahko prične s preobrazovanjem gospodarskega sistema, s prehodom iz privatnega kapitalizma v sistem ljudskega, demokratičnega, kooperativnega gospodarstva.

Ze desetletja — ves čas od Karla Marksa in njegove prve Internacionale — nam socializem pomeni kolektivno, to je skupno ljudsko lastništvo vseh sredstev produkcije, razpečevanja in izmenjave. Kaj pa je bistvo ljudskega lastništva? Ali je državno lastništvo ljudsko lastništvo? Ali je v državnem lastništvu vključena gospodarska demokracija? Ali je državna oziroma politična kontrola demokratična kontrola, kontrola vsega ljudstva?

Ta vprašanja danes zahtevajo jasnega odgovora. Kajti danes vidimo državno lastništvo v praksi v nekaterih evropskih državah, ampak to lastništvo ni ljudsko, je najmanj demokratično. Mi namreč jasno vidimo, da državno oziroma politično lastništvo kapitala je birokratično lastništvo in delovno ljudstvo nima nobene besede pri tem lastništvu, pri kontroli niti pri gospodarstvu.

Jasno je torej, da pri pravem ljudskem, demokratičnem lastništvu in gospodarstvu morata biti politika in birokracija popolnoma izključeni. Ljudstvo mora direktno posedovati kapital, s katerim si ustvarja eksistenco in razvija svojo novo civilizacijo in ne potrebuje posredovalcev, političnih birokratov in vojaških despotov, da bi v "njegovem imenu" upravljali državo in mu diktirali, kako mora živeti!

To direktno, ljudsko in demokratično posedovanje in obratovanje industrij in vsega drugega življenja je pa mogoče le v kooperativnem ali združenem sistemu.

Ameriško delavstvo — če hoče prevzeti zgodovinsko nalogo nosilca svoje bodoče usode in preobrata ameriške družbe — bo moralo izbirati med dvojim: vojaško-birokratično diktaturo, ki bo zelo terorističen in krvav proces, ali pa med mirnim razvojem kooperativno-demokratičnega ekonomskega sistema, ki se lahko vrši pod njegovo kontrolo. Pot do zadnjega (Dalje v zadnji koloni.)

Glasovi iz naselbin

Vprašanje naprejevcem

Cleveland, Ohio. — Kaj je vas napotilo, da ste v svojem listu Napreju z dne 21. junija pod naslovom: "Beležke o tem in onem" zapisali sledeče vrstice:

"Zabeležite, da se ne pozabi: Z rojakom, ki krivi hrbet pred vsakim diktatom iz Chicaga, sva govorila o Cankarjevem Glasniku. Ta rojak je informiran, da je s. Ethin Kristan "zašel preveč na levo" in da bo zato C. G. likvidiran na ta način, da ga bodo nekako združili s Proletarcem, ki je v zelo težkem stanju. — R. R.

(Nekaj sličnega se je slišalo že pred meseci in je bilo tudi zabeleženo v Napreju.)"

Kot upravnik C. G. vas javno pozivam, da poveste ime "rojaka", ki je vam pravil gorje natočevanje! Če tega ne storite, smatram, da so vas napotili popolnoma drugi nameni, da ste zapisali svoje izmišljene in lažnjive vrstice!

Vam je znano, da bo Cankarjev Glasnik s prihodnjo — julijsko — številko zaključil drugi letnik svojega izhajanja. In gotovo je vam znano, da s prihodnjo številko poteče več kot polovico naročnikom Cankarjevega Glasnika naročnina. In jaz upravičeno sumim, da je bil vaš "postranski namen" napraviti protipropagando s tem, ker ste zapisali: "... in da bo zato C. G. likvidiran na ta način, da ga bodo nekako združili s Proletarcem."

Ali ni to očitna propaganda proti C. G.? Ali ni indirektno povedano simpatičarjem in naročnikom Cankarjevega Glasnika: Kaj se boste na novo naročevali ali obnavljali naročnino na C. G., saj bo "likvidiran", prenehal izhajati in vaš denar bodo poslali v podporo Proletarcu, "ki je v zelo težkem stanju."

Jaz za svojo osebo in kot upravnik C. G. lahko konstatiram, da se niso vodila iz našega urada nikakršna pogajanja o združitvi s Proletarcem, ne ustmeno in ne pisмено.

Za potrditev gornjih besed naj služi sledeče: Pred enim mesecem, ko se je vračal iz New Yorka v Chicago Frank Zaitz, urednik Proletarca, se je med potjo ustavil v Clevelandu in je tudi posetil urad Cankarjeve ustanove. Vprašal me je, kako kaj napreduje naša kampanja za nove naročnike. Odgovoril sem mu, da ne tako kot bi bilo želeli. Za finančne potežkoče so pa krive največ slabe delavske razmere in pa brezbriznost. Preejanjo število naročnikov ne more obnoviti naročnina. Eni pravijo: list ustavite in drugi: bom plačal kakor hitro bom mogel. On je dejal, da razume, ker imajo pri Proletarcu iste potežkoče. Jaz sem pa še dodal, da bomo skušali C. G. obdržati vsaj toliko časa, dokler bo živ in za urednika Ethin Kristan.

In če nas napredna slovenska javnost razume, bo Cankarjev Glasnik podpirala in bo izhajal še več let. V nasprotnem slučaju se bo pa z njim zgodilo kot

se je že z mnogimi drugimi listi. Etbinu Kristanu bomo pa postavili spomenik, ko bo mrtev — namesto da bi ga upoštevali, dokler je živ.

Louis Zorko, upravnik.

Cankarjev Glasnik

Cleveland. — Pogosto slišimo, da na izobrazbi svet stoji. Kje pa se dobi izobrazba? Kje drugje kot v dobrem delavskem listu, dobri knjigi, dobri reviji. Tudi mi ameriški Slovenci imamo dobre delavske liste kot sta dnevnik Prosveta in Proletarec. Obenem imamo tudi delavsko leposlovno revijo Cankarjev Glasnik, katero izdaja že dve leti Cankarjeva ustanova v spomin našemu pokojnemu velikemu delavskemu pisatelju in dramatik Ivanu Cankarju.

Veliko rojakov in rojakinj je že naročenih na to revijo. Je pa tudi še veliko takih, ki še niso naročeni in ki odlašajo in odlašajo. Verjamem, da je marsikateri, ki bi se rad naročil, pa nima finančnih sredstev. Je mogoče brez dela ali ima kakšno drugo težkočo ali smolo. Je pa gotovo še veliko naših ljudi, katerim sredstva dopuščajo, da bi se lahko naročili. Na vse te apeliram

Zakaj so se izpovedali?

W. C. Krivitsky (Prevedel A. Garden) (Nadaljevanje.)

Zapadni svet ni nikdar dobro zapopadel, da sovjetske cirkuške obravnave niso bile nobene obravnave, marveč orožje politične vojne. Pod Stalinom ni nihče od notranjega sovjetskega kroga smatral cirkuške obravnave, oventčane z dramatičnimi izpovedmi, za nič drugega kot za politično napravo, ki nima absolutno nobenih stikov z administracijo justice. Kadarkoli je boljševiška politična mašina stala pred krizo, je ljudstvu vedno ponudila skupino grešnih kozlov na takih cirkuških obravnava. Te obravnave niso imele nič več opravka z justico kot z usmiljenostjo.

Stalin je vedel, kako je treba dvigniti strašilo izdajstva s tem, da je svetu ponudil serijo izpovedi samopriznanih "špijonov" in "ljudskih sovražnikov." Stalin je tudi vedel, kako priti do zaželjenih izpovedi.

Resnica je, da so bili nekateri v sovjetski vladi, ki so svarili Stalinu na predvečer insceniranja cirkuških obravnave proti stari boljševiški gardi, da bodo v tujini mogoče povzročile naporno razumevanje in tam oslabilе prosovjetske sile. Kakor so mi nekateri povedali, je Stalin z zaničevanjem porinil na stran te govore, češ "Evropa bo vse pogotnila!"

Stalin se je poslužil drugačnih metod pri čiščenju kakor se jih je Hitler dne 30. junija 1934. Hitler je stal pred organizirano in drzno opozicijo, zato je udaril kakor strela. Stalin je vedel, da nima take opozicije, da je zrl v obraz splošni nezadovoljnosti in da je njegova naloga, da počeka na tla ves material za po-

Svet v bodočnosti.

posebno sedaj, ko se vrši kampanja za nove naročnike na Cankarjev Glasnik, da se naročijo. Poskusite. Naročite si to revijo, jo skrbno prečitajte in jo oddajte svojemu sosedu, prijatelju ali znancu, da jo tudi on prečita in se z njo seznaní. Citajte pazno, ne samo površno.

Ta revija je dobro urejevana. In ako nas bo večja armada naročnikov, se bo gotovo še bolj izboljšala. V osebi Ethina Kristana imamo urednika, ki se gotovo razume na svoj posel. Letna naročnina na Cankarjev Glasnik je \$3, polletna \$1.50; ako pošljete en dolar direktno na upravništvo (6411 St. Clair ave., Cleveland, O.); jo boste prejeli pet mesecev.

Anton Jankovich.

Stalin ni zaupal stari tajni policiji. On tudi ni zaupal staremu vodstvu rdeče armade. S pomočjo Yežova, ki je razpolagal z vso patronažo centralnega odbora stranke, je Stalin zgradil paralelno mašino tajne policije, nekakšno superteroristično legijo — v resnici vlado v vladi. Ko je Yežov potem dobil nalogo od Stalina, da prevzame pod svoj komando vso policijsko silo dežele, je s sabo privedel že kompletan štab. Yežov je dal postreliti vse veteranske načelnike Ogpu razen enega.

Ta izjema je bil Mihael Frinovski, posebni ljubljenec Stalina in poveljnik izredne armade Ogpu. Ta neodvisna oborožena sila ni bila pod direktno kontrolo rdeče armade; tudi je bilo dosti fricije med tem Stalinovim ljubljencem in regularno armado. Frinovski je bil Yežov človek v glavnem uradu Ogpu. Stalin ni pričel izvajati svojega načrta, dokler ni zgradil in ojačal ta dva preporetbna oporišča za svojo ofenzivo.

Po umoru Kirova je Stalin zaglal v tir val poostregega terorja kot pripravo za svojo veliko čistko. Stotine političnih jetnikov je bilo eksekutiranih pod pretvezo, da so implicirani v umoru Kirova, vključivši Nikolajev in njegovi tovariši, ki so bili pred tajno obravnavo. Tisoče mladih komunistov je bilo deportiranih in forsiranih k prisilnemu delu. Dva Leninova najožja sodelavca, Kamenev in Zinoviev, sta bila tajno sojena in obsojena v dolgoletni zapor. Njih pristaši so bili pometani v ječe.

Zrtve, ki jih je zahteval Stalin za smrt Kirova, ga niso zaustavljale, da ne bi izkoristil tega slučaja ob vsaki priložnosti pri svojem planiranju čistke proti stari gardi. Kirovo truplo je igralo važno vlogo pri vseh treh spektakularnih obravnava, od katerih se je prva pričela meseca avgusta 1936. Da niso te obravnave imele nič skupnega z normalnimi procesi justice, je razvidno iz dejstva, da ni najti v izpovedih nobene evidence iz tajne obravnave Kirovih "mórilceev.

Boljševiška tretja stopnja

Ker so bile izpovedi le instrumenti politične vojne, so se vsi boljševiški voditelji na vseh treh "izdajniških obravnava" odpovedali pravici do zagovorništvá. To je tudi odgovorno, zakaj ni Stalina motilo dejstvo, da so bile izpovedi šestokrat v goli kontradikciji z znanimi dejstvi. Na primer nekateri, ki so izpovedali, da so delali zaroto za umor Kirova, so se nahajali v samotnih celicah zapora skozi več let pred atentatom.

Kako pa je prišlo do izpovedi? Nobena stvar ni dala toliko preglavice zapadnim možganom kakor to vprašanje. Svet je v omotici opazoval, kako so se graditelji sovjetske vlade bicali za zločine, katerih niso mogli nikdar storiti in o katerih je bilo dokazano, da so fantastične laži. Zapadni svet se vse od takrat tudi zagonetki teh izpovedi. Toda tistim izmed nas, ki smo bili znotraj Stallnove mašine, nam te izpovedi niso bile nikdar uganka.

Maja leta 1937, ko je bila velika čistka na višku, sem imel priliko, da sem govoril z enim izmed zasliševalnih prosekutorjev Ogpu, z mladim Kedrovom, ki je bil tedaj zaposlen pri dobavljanju izpovedi. Pogovor je nanesele na nacijske policijske metode. Kmalu sva prišla do usode znanega nemškega pacifista in deležnika Nobelove mirovne nagrade Carla von Ossietzkega, tedaj Hitlerjev jetnik, ki je umrl 1938.

Kedrov je govoril na način, ki ni dopustil nobenega ugovora: "Ossietzky je bil mogoče dober človek pred svojo aretacijo, toda Gestapo (nemška tajna policija) ga ima v svojih kleščah in on je sedaj eden njenih agentov."

Kedrovu sem skušal ugovarjati in mu razložiti veličino karakterja in kvalitete moža, o katerem sva govorila.

Kedrov je potisnil na stran vse moje argumente: "Vi ne veste, kaj lahko vse storite s človekom, katerega imate popolnoma na dlani svoje roke. Mi smo že imeli opravka z vsakovrstnimi tipi, tudi z najbolj neustranimi možmi. Kljub temu smo jih zlomili in iz njih naredili, kar smo sami hoteli!"

Zakaj so se zrtve izpovedale?

Vpričo pošastnim formam, s katerimi je tajna policija pritiskala na Stalinove politične oponente, je v resnici čudno, da se jih je tako malo izpovedalo. Na vsakega izmed 54 jetnikov, ki so nastopili v treh "izdajniških obravnava", jih je bilo najmanj sto, ki so bili ustreljeni, ne da bi pristali na izpovedi.

Vseh skupaj je Stalin eksekutiral šest skupin večjih boljševiških voditeljev. Le tri izmed teh skupin se jim je posrečilo, da so stolkli v figure, da so sami sebe obtoževali na teh cirkuških obravnava. Tri druge skupine so imele tajno obravnavo, kot se je glasilo oficijelno naznailo, ki pa ni niti z besedico omenilo, kakšne so bile obtožbe in zapiski dozdevnih obravnava.

(Dalje na 3. strani.)

Poletna nega — zdravje vse leto

Človek ne živi od tega, kar je, pač pa od kar asimilira, to se pravi od snovi, ki v vsakdanje hrane spremeni, prekrvasi in njegovo telo. Preobilna, pretežka hrana v našem telesu škodljivo žindro, ki moti obtoč, delovanje živcev in žlez in šibke organi jih ima sleherni človek, še bolj oslabi, da stanejo neodporni proti nekaterim boleznem. V moči slehernega človeka je pa, da se z rami pametnimi ukrepi, s pravilno nego, in vsem tem nevarnostim, ki so spomladi in po se posebno pereče.

Pomlad in poletje terjata prav posebno Morda ste že slišali, da je pomladno čiščenje telesa važno za zdravje vsega leta. Ta zelo poceni, zato naj se po njej ravna vsako ima le malo trdne volje in veselja do zdravljenja. Vsako jutro izpij na teče škodljivo kakšne čištilnega, zdravilnega čaja, na primer: čaj listov rdečih jagod, čaj iz hruškovega listu iz posušenih borovnic, iz bezgovega cvetja. Namesto zajtrka: kave, mleka ali čaja, s kaju sadje, pomaranče, banane ali jabolka, češnje. Priporočljivo je dva dni postiti se, veči samo ob sadju in čaju. Takšen post ljen post imenitno očisti vse telo. Kajpa mogoče podati splošnega pravila, kajti za vsakega. Ne pozabite na vsakdanjo jutrelnovadbo, pri odprtem oknu, z dihalnimi mi. Ta telovadba vam bo omečala mišice poživila, osvežila in vam vrnila duševno raztežje, ki je tako važno za celotno počutje.

Gibajte se kolikor mogoče na svežem zraku. Na izletih si pa obvarujte kožo s kakšno merno kremo, kajti prav zdanje sonce je škodljivo za občutljivo kožo, pušča lise in vablja pege. Spomladi moramo uporabiti drugačne kozmetične pripomočke, kakor v letne čase. O tem se posvetujte s svojim dermatom. Važna je redna kopel. Vsakdo, tudi ki nima priložnosti kopati se pogosto, se pa zavedati, da je kopel eden najboljših pomočkov za zdravje in da je bolje odreči se šni drugi zabavi, ko kopeli. Vsaka gospodinjica si prizadeva, da se lahko vsaj enkrat tedno okopje, ona, pa tudi vsa njena družina. Kopel osveži kožo, jo očisti nepotrebnih olih kožnih luskinic in tudi nesnage, ki se nabirajo na koži. Kopel poskrbi za boljši krvni obtok, napne kožo, poskrbi za intenzivnejše dihanje in tako za zdravje vsega telesa.

Spomladi naj vsaka ženska vsaj dvakrat teden si kožo na obrazu s kamilično parno kopeljo očisti z rumenjaka.

Čistost kože je najboljši barometer za zdravje telesa. Ako se boste nekaj tednov ravnali po gornjih nasvetih, se boste kmalu počutili kakor pomlajeni. Ne pozabite: mnogoternost na svežem zraku, pravilna prehrana, redna kopel, vsak dan umivanje vsega telesa, in ne vaje pri odprtem oknu in jutrnja telovadba.

Vaša koža bo kmalu čistejša, vaše oči svetlejšje. Tudi duševno se boste popravili, stali boste podjetni in vedri.

Vitamin C v mleku

Poleti spada mleko na temen prostor v hlad

Kadar nastopijo topli poletni dnevi, se nam čajo tudi skrbi gospodinjice za živila. Toda samo zaradi vročine; poleg vročine je na leto svetloba važen čimfelj, ki vpliva na našo zdravje.

Kemiki, ki preiskujejo mleko, so odkrili vsebuje to hranivo poleg drugih sestavin vitamin C, zaradi katerega priporočajo hitro uživanje oranž in citron. In tukaj dospeli do kritične točke. Gospodinja, ki bi mleko v svetlem in sončnem prostoru, grešiti njegovim najbistvenjšim sestavinam. Vitamin C, ki je le v majhnih količinah na prago, se namreč izgubi.

Poleg vitamina C vsebuje mleko še druge vitamine, in prav ta vitamin pomaga uničevati bakterije, če je mleko preveč izpostavljen svetlobni vplivom. Zato moramo poleti paziti hranimo mleko ne le v hladnem, ampak kolikor mogoče temnem prostoru. Naravno stopa kakor povsod, tudi v tem primeru smo: kjer se dogaja, da prihaja mleko na svetlo, nosi iz vimena v želodec, tam ohrani vse svoje dragocene sestavine, ki koristijo kopiveu. Kjer pa se mleko hrani v postojni na obilnem zraku in soncu, tam izginejo njegove najbolj dragocene snovi. Gospodinja, torej vsaj v poletnih mesecih držite pravilno! Mleko spada na kolikor mogoče temen prostor.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 3. julija 1919)

Domače vesti. V Lorainu, O., je ustanovljen letni Josip Bombač.

Delavske vesti. Oborožena sila je strla v no stavko v Winnipegu, Kanada.

Inozemske vesti. Vso Nemčijo spet poplajajo politične (spartakovske) stavke, splajane z izgredi in poboji.

Sovjetska Rusija. Obnovljena so indirektna pogajanja med sovjeti in vlado Zdravih držav.

(Dalje iz prve kolone.)

njega cilja je daljša, ampak ne bo telesa delavci hočejo. Le v kooperativni demokraciji je človeštvu zagotovljena socialna pravnost ali socializem!

General F. K. Simmons, poveljnik angleških čet v angleški koncesiji v Sanghaju, ogleduje vojake po vrnitvi iz Palestine.

Novice z starega kraja

Primorja

preko 22 milijonov lir, od katerih odpade 12 milijonov lir na državo in poldrugi milijon na pokrajinsko upravo.

Prefekt je navedel tudi nekatere podatke o gospodarskem položaju pokrajine. Tako so znašali lani depoziti in prihranki, naloženi v istrskih denarnih zavodih, vsega 36 milijonov lir. Gospodarstvo večjega števila občin je bilo sanirano s kolektivnim posojilom 35 milijonov lir. Prefekt je nadalje govoril o državnih subvencijah pokrajinski in nekaterim občinskim upravam, o ustanovitvi divizijskega poveljstva in vojnega okrožja, ter o dveh vojaških šolah v Pulji in Portoroču, o populacijski politiki pokrajinske uprave, o borbi proti jetiki ter še o nekaterih drugih perečih vprašanjih.

DROBNE NOVICE

Poroke. V Trstu sta se pred dnevi poročila dr. Zorko Šeuka in Anica Milkovičeva. V Barkovljah pri Trstu je bila poroka Marija Sosiča in Milene Martelančeve. V Gorici pa so se poročili Mihael Korsič s Pavlino Mavričvevo, Andrej Tronkar z Zito Coljevo ter Avgust Mužina s Sofijo Coljevo.

Smrtna kosa. Pred nedavnim je podlegel mučni bolezni 37 let star Albert Škrk, po domače Lorkov, v Saležu na Krasu. V Gorici pa sta se dni umrla Ludovika Gomišček v starosti 71 in France Pirč v starosti 84 let.

Spremenjeni priimki. "Gaz-zettino" poroča o novih dekretih goriškega prefekta, s katerimi so bili spremenjeni priimki 9 družinam v Koprivi pri Krmini. Spremenjeni so bili priimki Krasnič v Cassani, Znidarišič v Sartori, Mavrenič v Maurenzio, Kocijančič v Coceani, Kos v Cossi, Lenardič v Lenardi itd. Dekreti so bili objavljani v italijanskem uradnem listu in nabiti na občinsko desko v Koprivi.

Vojaški dopustniki. Po deželi je sedaj polno vojaških dopustnikov. Pretežni del je iz vrst rezervistov, ki so bili vpoklicani v vojaško službo pred meseci. Vsi so dobili daljše dopuste, po štiri tedne in tudi po dva meseca. Kakor poročajo listi, je večina prišla domov zaradi dela na poljih.

Na Opčinah pri Trstu so preuredili tamkajšnjo tramvajsko postajo in jo nekoliko povečali, tako da bo občinstvu dostop do nje lažji. Obnovili so tudi tيره pred postajo in v remizi. Stroški za ta dela so znašali okrog 100.000 lir.

Smrtna nesreča se je pripetila v Ložicah, kjer imajo centralno delavnico za gradnjo nove električne centrale pri Dobljarjih. Voz industrijske železnice, ki je bil natovoren z gradbenim materialom, se je odtrgal od stroja in združen v vrsto na strmini ter na ovinku skočil s tira. Pri tem je zadel v 28-letnega delavca Karla Boršiča iz Borjane nad Kobaridom in ga stisnil ob drevo, da je bil pri priči mrtev.

Nesreča pri košnji. V Materiji se je smrtnonevarno ponesrečil 26-letni Ivan Filipčič. Pri košnji je padel na koso tako nesrečno, da se mu je zarila v trebuh. Prepeljali so ga v tržaško bolnišnico. Zdravniki so ugotovili, da mu je kosa prerezala nekaj črevesja. Zdravniki si mnogo prizadevajo, da bi ga ohranili pri življenju.

Nesreča v tržaškem pristanišču. V delavnici nekega podjetja v tržaškem pristanišču se je ponesrečil 32 let stari Virgil Vidal. Z žerjavom so dvigali železno ploščo, ki je tehtala več stotov. Plošča se je nenadoma utrgala, ko je bila že visoko v zraku, in je treščila na delavca. Zlomila mu je hrbtenico in mu prizadejala še druge poškodbe.

Poroke. V Gorici so se poročili mizar Lojze Pavlin s Ivanom Gorjanovo in elektrotehnik Angel Simič s Francico Oblakovo, v Trstu pa uradnik Danilo Rebuta s Natalijo Božičvevo, pak Josip Znidarišič z Marijo Basaničvevo ter čevljar Ferdo Znidarišič z Rožo Hrečevičvevo.

Novi grobovi. V tržaški bolnišnici je umrl Drago Starec v

starosti 32 let. Med domačini v Barkovljah, v mestu in bližnji okolici je bil zelo priljubljen. Pred leti se je mnogo udeleževal v domačih sportnih in pevskih krogih. Zapustil je mater in brata. V Trstu je umrla 75 let stara Marija Spharjeva, v Gorici pa Josipina Lebanova v starosti 47 let.

V Solkanu je umrl posestnik Štefan Srebrnič v starosti 75 let. O pozni uri se je vračal domov. V neposredni bližini domače hiše pa se je onemogel zgrudil na tla. Zadel ga je kap. Domači so ga našli naslednje jutro že mrtvega.

V Zagorju se je smrtno ponesrečil 60-letni delavec Josip Trpin iz Gradiške. Ponoči se je vračal z dela domov. V neki tesni ulici ga je prehitel tovorni avto s priklopnim vozom. Priklopni voz, ki ga je zanašalo na mokrih tleh, pa je zadel moža z veliko silo tako, da je odletel na kraj ceste. Trpin je dobil smrtne poškodbe na glavi in je očitno nekaj minut po nesreči izdihnil. Sofer nesreče brčkone ni opazil in je nadaljeval svojo pot. Sredi noči pa se je tam zgodila še druga manjša nesreča. Na istem mestu sta se srečala neki osebnih avto in neki motociklist. Motociklist, ki sta mu močna žarometna jerala vid, se je sicer izognil avtomobilu na skrajno desno stran, toda pri tem se je zaletel v Trpinovo truplo, ki ga ni opazil, padel z motorja, a se k sreči le malo poškodoval. Vest o Trpinovi smrti nesreči je izvažala pri vseh domačinih v Gradiški in okolici globok vtis, ker je bil znan kot dober človek in skrben oče svoje številne družine.

Razstava goriških češenj. Z dotacijami pokrajinskega korporacijskega sveta in drugih korporacij so priredili letos po presledku treh let v Gorici drugo medpokrajinsko razstavo češenj. Razstava je bila v veliki goriški tržnici. Razstavljeno je bilo blago iz Vipavske doline in Brd ter goriške okolice, pa tudi iz sosednih pokrajin, predvsem iz Furlanije. Razstavljalec je okrog 300. Razstavili so tudi nekaj konzerviranega blaga, predvsem kandiranih češenj.

Na Banjšici so otvorili novo cesto, ki je bila zgrajena z Banjšice v Kanalski Kal. Cesto je otvoril goriški prefekt Manno. V Kanalskem Kalu se je pričela tudi gradnja novega fašističnega doma.

Zaradi požara pred sodiščem. V letošnjem februarju je nastal v bližini Senadol pri Storžar gozdni požar, ki je napravil precejšnjo škodo petim posestnikom. Pri preiskavi se je izkazalo, da je posestnik Ivan Grželj nameraval uničiti nekaj dreves, na katerih se je pokazal lobadar. Pripravil je nekaj dračja okrog drevja in ga zažgal. Ogenj je v resnici zajel drevesa, a zaradi vetra se je naglo razširil še na ves gozd. Gasilci iz Trsta so požar le s težavo omejili. Te dni se je moral Grželj zaradi požara zagovarjati pred tržaškim sodiščem. Njegov zagovornik je dokazoval, da je posestnik moral tako ravnati, če je hotel preprečiti, da bi lubadar ne uničil celiga gozda. Sodišče pa je Grželja kljub temu proglasilo za krivega in ga obsodilo na 8 mesecev zapora.

Smrtna kosa. V Trstu je umrl Radislav Metelič v starosti 28 let.

Zaradi deževja so reke v goriški pokrajini močno narastle. Soča se je v Podgori pri Gorici dvignila za dva metra nad normalo. V Dobljarjih so ukrenili takoj vse potrebno, da voda ni napravila škode pri novih napravah za električno centralo. Vendar je Soča ponekod prestopila bregove. K sreči pa ni napravila večje škode. Tudi Idrija in Bača sta se dvignili visoko nad normalo, a poplav v njihovih dolinah ni bilo. V Trstu je lilo kakor iz aka-fa. Po ulicah se je razlila voda, vendar nikjer ni bilo potrebno prekiniti prometa, ker se je skoraj sproti odtekala v kanale. To-liko na slabšem so bili pešci, ki zaradi močnega vetra niso mogli rabiti dežnikov.

Pred tržaškim sodiščem se je vršil proces proti skupini Židov, ki so bili obtoženi, da letos v zgodnji pomladi o priliki sestave židovskega registra oblaštem niso predložili zahtevanih osebnih podatkov. Šest Židov, Peter

Michiganski govefner Luren Dickinson.

in Aleksandra Belleli, Rebeka Mugliesi, Katerina Goldberger, Ester Acco in Ludvik Zeiler so bili obsojeni na zaporne kazni po 15 dni in na globe po 1000 lir.

Poskušen beg čez mejo. V Godoviču nad Idrijo so obmejni miličniki aretirali 19-letnega Italijana Rina Negrella iz Vastagne pri Vicenzi. Bil je brez osebnih dokumentov in tudi brez sredstev. Nameraval je čez mejo, da bi si onkraj nje poiskal delo in zaslužek.

Utonil je v Vipavi 13-letni Ciril Černe iz Prvačine. V družbi tovarišev se je igral na mostu čez Vipavo. Na nepojasnjen način je padel z mostu v reko, ki ga je naglo odnesla. Otroci so priklicali na pomoč nekaj poljskih delavcev, ki so fanta nekoliko nižje dejansko spravili iz vode, toda bil je že mrtev.

V Piskovcih se je zgodila huda nesreča. Franja Širčeva je med potjo s polja domov srečala čredo goveje živine, ki jo je neko 12 letno dekletce gnalo na pašo. E-na izmed krav je tedaj nepričakovano zbežjala in se zaletela v Širčevo. Z rogovi jo je nabodla v trebuh. Ženo so kmalu po nesreči pripeljali domov, toda v nekaj urah je podlegla poškodb.

Delavec in sport

Delavec odnos do sporta je postal važno vprašanje. Sport je tako zelo zajel delavsko mladino, da se je že skoro docela odtujila svojim dolžnostim, t. j. boju za lepšo bodočnost. Dokler je človek mlad, je mogoče zadovoljen tudi s tem, ako sme brcati žogo. To zadovoljstvo traja seveda le toliko časa, dokler nogoborca vzdržujejo starši ali pa ga kot "zvezdnika" plačuje klub bogatih patricijev, ki se hodiijo na tribune naslajat ob pogledu na upehane igralce, ki se bore za točke in pri tem brcajo ne samo žogo, ampak, če treba tudi drug drugega v trebuh in noge. Kar se Jakec nauči, to Jaka zna. Na sportnem prostoru se Jakec ni učil, kako si človek pribori večji kos kruha, zato tega potem tudi ne zna, ko pride v tovarno na delo in si mora sam služiti za vsakodnevne potrebe. Ta boj za večji kos kruha ni nič mikaven, nič sličen boju za točke, ampak je delavec že v naprej zgubljen, ako se brez organizacije znajde podjetniku nasproti. Starejša delavska generacija je zavzela mala proti sportu odklonilo stališe in ga zavzema še danes. Ne brez razloga. Saj je sport odtujil njenim vrstam številno mladino in ogrozil uspehe dolgoletnih bojev, katere je častno izvojevala stara generacija. Gotovo je sport potreben. Toda zdi se, da ga delavstvu sovražno se silo namenoma forsirajo in s tem odvračajo delavstvo od razmišljanja, posvetovanja, razpravljanja in od čitanja. Ze rimski diktatorji in cesarji so znali tolažiti nezadovoljni narod z igranjem.

Zanikati sport in se boriti proti njemu bi bilo nekaj, kar ne vede k uspehu.

Tu pomaga samo vzgoja mladine, ki mora začeti že doma v rodbinah. Mlademu človeku je treba znati prikazati resnične potrebe življenja in tudi pot po kateri se trudi delavski razred, da bi prišel iz nižnj navzgor ter mu predočiti, da mora biti zavedaj in gojenju telesa, sportu, odmerjeni čas v sorazmerju s porabo prostega časa za delo v organizaciji in za odpočitke. Najbolje navajata mladino na pravilno pojmovanje njenih nalog oče in mati, ki sta sama za-

članjena v organizaciji in se ji posvečata, obenem pa družini pripovedujeta, kaj vse zmore in premore organizacija.

Najidealnejše bi bilo, da bi imeli delavci lastne sportne organizacije in da bi v teh organizacijah posvečali pazno ne samo branju žoge, rokoborbi itd., ampak tudi duhovni vzgoji. Člani bi morali čitati delavski list in ga naročati, morali bi biti člani strokovne in kulturne organizacije ter posečati prireditve teh organizacij. O tem bi moral voditi nadzor.

Toda sportne organizacije morajo imeti denarna sredstva na razpolago, zato, če ne iz drugih razlogov, je njih ustanavljanje težko. Navadno so delavske sportne organizacije samo dobavljajnica "zvezdnikov" meščanskim sportnim klubom.

Najbolj priporočljivo je, da vplivajo na delavsko mladino starejši delavci v tovarni in delavnicah. Seveda ne smeš priti do navdušenega sportnika in mu enostavno odgovorjati, da se naj ne udeležuje v sportu. Treba mu je vzbujati razum, da bo spoznal, da je poleg sporta potrebno drugo delo in da se delovne prilike v tovarni ne zboljšujejo na sportnem igrišču, ki ga je mogoče dal podjetnik sam na razpolago. Za organizacijo podjetnik najbrže ne da lokalov in na take stvari je treba pokazati, da jih vaje-ne dojm.

Vzgojno delo ne rodi uspehov od danes na jutri. Težavno je, zato pa ga največkrat vršimo z nejevoljo, ako se takoj ne pokažejo uspehi in nazadnje rečemo: Saj nič ne pomagaj! Pomaga, samo vztrajen je treba biti, vztrajen kot so žogoborcai, ki se do onemoglosti tepejo za žogo, mi pa se tempo — za bodočnost, za svobodo in socialno enakopravnost ter odpravo izkoriščanja delavskega razreda.

M. Pocač v Del. Pol.

Družba ovirala organiziranje delavcev

Chicago. — Ray Miller, predsednik unije Farm Equipment Workers, je pri zaslišanju pred federalnim delavskim odborom izjavil, da je International Harvester Co. ovirala organiziranje delavcev. Kompanija je obtožena nepošteno delavske taktike in da je ustanovila več "neodvisnih" unij, katere je tudi kontrolirala, da prepreči organiziranje delavcev v pravi uniji.

Legaliziranje loterije v Illinoisu

Springfield, Ill., 1. jul. — Osnutek glede legaliziranja loterije je bil sprejet v senatu s 27 proti 12 glasovom. Ta je bil že prej sprejet v nižji zbornici in zdaj je bil predložen guberneru Hornerju, da ga podpisše ali vetira. Enkrat na mesec bodo dvignjene številke in naznanjena imena dobiteljev. Stevilo dobiteljev je omejeno na deset in ti bodo dobili le deset odstotkov od skupne vsote prodanih listkov. Ves dobiček bo porabljen za podiranje "slumskih" predelov v Chicagu in gradnjo novih hiš. V tem zasedanju, ki je bilo zaključeno danes, je bilo v državni zbornici sprejetih okrog 500 zakonskih načrtov.

Porast ameriškega narodnega dolga

Washington, D. C., 1. jul. — Federalna vlada je potrebovala v pravnak zaključnem fiskalnem letu \$3.580.000.000 več nego je imela dohodkov. To je razvidno iz poročila federalnega zakladnega departamenta, ki tudi naznanja, da se je narodni dolg povečal na \$40.378.000.000. V zadnjem fiskalnem letu je deficit znašal \$1.449.625.000, v pravnak zaključnem letu pa se je podvojil.

Odslovitve religijnih delavcev v Chicagu

Chicago, 1. jul. — Harold K. Seltzer, direktor uprave WPA v čikaškem distriktu, je večera objavil O. E. Hewitta, komisarja javnih del, da bo 22.000 religijnih delavcev, ki so uposleni pri gradnji različnih projektov v Chicagu, odpuščenih. To pomeni, da bo ena četrtina religijnih delavcev izgubila delo. Čez 7000 delavcev je bilo odpuščenih že zadnji teden.

Zakaj so se izpovedali?

(Nadaljevanje z 2. strani.)

Nikdo ne more inteligentno čitati poročila o teh cirkuških obravnava, ako ne zapopade, da so jih vsi smatrali — žrtve, sodniki in tožiteljstvo — ne kot prizadevanje, da se dožene krivdo ali nedolžnost tega ali onega, marveč za orodje v politični borbi. Vsi boljševiki žive ob principu, da cilj posvečuje sredstva. Takšen cilj, kakršnega že imajo v vidiku, opravičuje rabo vsakega sredstva, ki se izkaže potrebno za njegovo doseg. Oni ne smatrajo falsificiranih izjav, storjenih v političnem boju, za laži, marveč le za taktične manevre. Tega nazora — te usmerjenosti možganov — so bili vsi, ki so nastopili na sodišču. Tega nazora smo bili tudi vsi izven sodišča, ki smo količjak spudali v notranje strankine krožke.

Kakor hitro kdo razume to mentalno usmerjenost, potem lahko tudi tisti, ki nima nobene simpatije do take usmerjenosti ali do take moralne filozofije, reši osnovno vprašanje teh cirkuških obravnav: Zakaj so se žrtve izpovedale?

Poleg razumevanja, da so vsi smatrali te cirkuške obravnave z izpovedmi vred kot etabliran instrument politične borbe, je treba razumeti tudi to, da so bile vse te žrtve poražene že v svojih prejšnjih bojih proti Stalinu. Poslužili so se bili vsake legitime metode in so nekateri šli celo tako daleč, da so agitirali izven stranke z namenom, da zgrade efektivno opozicijo proti Stalinovi totalitarni politiki. Toda on jih je prisilil, da so se vrnili s klobukom v roki in s solzami v očeh — solze so veljale njih pristave, katere je on uničil. Bili so prepričani, da ta smer ni pravilna, toda bili so brez moči, da bi mogli pobljati Stalinovo totalitarno mašino. On jih je zatolil in porazil pri vsakem koraku. "Proti Stalinu ne moremo ničesar opraviti." "Socializem bo moral biti pri nas barbarski." "Stalin je Genghis Khan, toda ni nobenega izhoda." Take in enake besede so prihajale iz njih ust. Bili so zbegani kakor tudi poraženi. Svoje življenje so posvetili stvari, toda zdaj so njih težnjam zaprta vsa pota. In to je bil vzrok njih obupanosti — ne pa nevoščljivost ali izpudletenje ambicij. Po mojem mnenju je bila neka svečanost celo v njihovih falsificiranih izpovedih in v njihovi smrti.

Mnogi izmed "izpovedovalcev" so bili stari boljševiki voditelji, ki so bili tako skruseni, da niso bili niti senca tega, kar so bili prej. Nič več niso imeli moči, da bi bili vzdržali pritisk v mlino tajne policije, kjer so jih fizično in mentalno mučili. Tretja stopnja je postala znana kot "noseči trak (conveyer system)" za izpraševanje jetnikov. Po tem sistemu so bili jetniki podvrženi verigi zaslišavateljev, ki so sestojali od surovih novicev do izurjenih strokovnjakov pri dobavljanju izpovedi.

Drugi element, ki je pripomogel k dobavi izpovedi, je bila Stalinova tajna kartoteka. V tej kartoteki so bila poročila njegove tajne špijonažne službe in so pokrivala vsa politična in osebna dejanja vseh vodilnih osebnosti skozi več let. Ta kartoteka je postala arzenal izsiljevalne evidence proti vsem nasprotnikom Stalinove vlade.

Tretji element pri inšceniranju teh cirkuških obravnav je bil navadne omreževalne vrste. V vsaki skupini so se pojavili agente provokatorji s fabričnimi izpovedmi z namenom, da pritegnejo v mrežo bolj prominentne igralce. Ti so igrali vloge obteževalnih "prič" in "komplicov" (sodelovateljev — akrov). Z namenom, da se obtožence prepriča, da bi bila vsaka obramba brez pomena.

Cetrti element, toda nikakor ne najmanj važen pri produkciranju izpovedi, so bile kupčije (deals), sklenjene med Stalinom in nekaterimi njegovimi glavnimi jetniki. Zapadnemu svetu se bo mogoče čudno zdelo, kako more priti do barantanja za življenje med visokim rbljem in njegovimi ujetimi žrtvami. Toda mi, ki smo bili del notranjega krožka, smo taka barantanja smatrali za nekaj enostavnega: prizaneslo se bo nekaterim članom družine ali prijateljem, ako bodo (žrtve) implicirale nekatere vodilne može in pripomogle k splošnemu očiščenju.

Ruski Ismael (izobčeneec)

Stalin je že skozi več let let reduciral svoje tekmece na stopnjo obupa s svojo supraplonažo, ki se je zajeda v glavnih stanih tajne policije in rdeče armade. Stalinovi špijoni so pazili na alchernaega. Tako se je na primer več kot pet let pred aretacijo in eksekucijo najvišjih generalov rdeče armade, in predno je Hitler prišel na krmilo, nenadno pojavil v glavnem uradu vojnega departamenta eden od Stalinovih "fantov" in prevzel vodstvo biroja Deuxieme. Njegova misija je bila v prvi vrsti, da pazi na vojnega komisarja Vorošilova. Skozi več mesecev je dnevno odpiral pošto Vorošilova, člana vrhovnega političnega biroja, napravil iz izbranega fotostatične kopije za Stalinov pregled in njegovo kartoteko.

Stalinovi vohuni so pazili na vse bivše vodilne opozicionalce, kjerkoli so že bili, bodisi v ječi ali v visokih uradih in zbirali "evidenco". Vsa boljševiška stara garda je bila stalno nadzorovana po celi armadi špijono. Zadostovala je samo kakšna nepremišljena opazka in že je prišel v kleče.

Posledice te gonje so mi prišle pred očmi v vsej nagoti v zadevi Alekajja Rikova, enega izmed vodilnih figur na tretji cirkuški obravnavi marca 1938. Videl sem ga v okolčinah, ki niso dopuščale nobenega dvoma, da je dodelal, Nahajal sem se na Kavkazu v morskem letovišču Kislovodsku in se ustavil v sanatoriju Desetega oktobra, ki je rezerviran samo za visoke strankine in vladne funkcionarje. V Kislovodsku je bil s svojo ženo tudi Rikov, ki pa je živel sam zase v bungalovu.

Rikov, ki je nasledil Lenina kot premier sveta komisarjev, je bil eden od ustanoviteljev boljševiške stranke in eden od očetov sovjetske revolucije. Pod Leninom in Trockijem je bil prvi predsednik vrhovnega ekonomskega sveta Sovjetske unije. Kot nasprotnik Stalinove kampanje za kolektivizacijo zemlje, je bil reduciran v svoji poziciji. Ko sem ga srečal, je kljub temu bil še član kabineta in imel položaj komisarja za pošto in brzojave. In kar je značilno, on je bil še vedno na listi kot član našega najvišjega telesa, namreč centralnega odbora boljševiške stranke.

(Dalje prihodnja.)

Neozdravljiv

Zdravniki: "La hko povsem ozdravite, če popolnoma opustite alkohol."

Pacient: "Torej sem neozdravljivo bolan!"

4% DIVIDEND

(OBREŠTI)

je bilo določenih od St. Paul Federal Savings and Loan Association, za dobo do konca meseca junija, 1939, vsota nad \$30.000.00 se bo izplačala v gotovini ali pripisala na račun vlagateljev.

Ta mogočna institucija je izplačala dividende vse skozi zadnjih 50 let in nikdar manj kot po 4%.

Vabljeni ste, da si ogledate naše nove, lepe, prostorne in zračno urejene urade.

Vaše vloge z veseljem sprejememo bodisi osebno ali ako nam pošljete potom pošte in so zavarovane od federalne vlade do \$5.000.00.

Skupna imovina nad \$1.650.000.00, rezerva nad \$100.000.00.

FRANK P. KOSMACH
pomožni tajnik

2116 W. Cermak Rd. Chicago, Ill.

ROMAN TREH SRC

JACK LONDON

— Povejte Harryju, da nameravam za nekaj tednov odpotovati. Nu, da, ribe grem lovit, pomlad, saj veste: potoki, zelenje, prebujajoča se narava, zahodi, vzdohi in tako dalje ... Da, na svidenje in ... držite se Tampico-Nafte. Če delnice slučajno padejo — prikupite jih še! Tudi jaz storim tako. To pomeni pobrati denar na cesti. Delnice so preveč zanesljive, da bi jih prodajali vsakemu tepecu, ker lahko pozneje samo poskočijo ... Nu, seveda, saj vem, kaj govorim. Prav kar sem namreč vstal in ga nimam še nič pod kapo. Da, da ... na svidenje.

Mladi Morgan je potegnil k sebi trak domačega brzojava ter se seznanil z njegovo vsebino.

Vstopil je Parker in prinesel trnke. Francis je planil iz svojega naslanjaja, brzojavni aparat je padel na tla, kjer se ni nihče več zmenil zanj. Mladi finančnik se je lotil novih igrac, kakor neboljnost dete je začel metati trnke po knjižnici misleč, da ima pred seboj jezero, čigar zaklade je treba potegniti na suho. Stari sluga je stal in se spoštljivo smehljajal.

In zopet je zapel telefon. Francis je neravno skomignil z rameni.

— Odgovorjajte vi, Parker! — je zapovedal slugi. — Če me kliče kak borzni idiot, mu recite, da sem umrl, da sem pijan, da imam tifus ali da se ženim, — nu skratka, nekaj katastrofalnega.

Parker je nekaj časa mirno govoril po telefonu, nakar se je obrnil k Morganu, rekoč: — Samo za trenutek, sire! Mr. Bascom želi govoriti z vami. Pravi, da je zelo nujna zadeva.

— Reci Mr. Bascomu, naj gre k vragu, — je dejal Francis in vrge trnek tako daleč, kakor da hoče ujeti rožo pod oknom.

— Mr. Bascom pravi, da gre za borzo in da vas zdrži samo za trenutek, — mu je prigovarjal Parker zelo delikatno.

— Nu, pa naj bo! — in Francis je postavil ribiško palico previdno k mizi ter stopil k telefonu.

— Halo! — je dejal. — Da, jaz sem — Morgan. Kaj bi radi? Le hitro na dan z besedo!

Govoril je nekaj časa in naenkrat srdito prekinil pogovor.

— Ne, pod nobenim pogojem! Prodati — niti na misel mi ne pride! Seveda me zelo veseli, da se poskočile, toda moj nasvet je in ostane: ne prodajte delnic, pa čeprav bi poskočile vsako uro za 10 točk. Pasti ne morejo — podjetje zanesljivo. Tampico-Nafta je vredna več kot notirajo njene delnice. To vem najbolje jaz. Če eno leto bodo notirale 200, če bo seveda v Meksiki konec neprestanih revolucij. Če pa kdaj padejo, vam pa resno svetujem, da kupite vse, kar jih bo na razpolago. A? Kaj? ... Kdo bi jih rad spravil v svoj žep? Neumnost! A? Kaj? Oprostite, nimam časa! To je samo prehodni pojav. Dva tedna me ne bo v New Yorku, ker grem ribe lovit in če bi začele delnice padati, kupite vse, kar jih bo na razpolago. Ne smete pozabiti, da so ljudje kakor volkovi. Čim zavohajo človeka, ki se mu obeta dobiček, ga začno oblatavati kakor muhe med. Na svidenje! Da, da, pogovor je končan ...

In Francis Morgan se je znova navdušeno lotil svojih trnkov, dočim je pletla zanj Usoda v zasebnem kabinetu drugega finančnega magnata svojo pajčevino.

Zmagovalec

Ana E. Brosius

Nébo je pokrito z grozečimi oblaki, živo, skoraj črno, le na zapadu je svetlo; ta gorečemu žveplu podobna svetloba obeta vihar.

Anka gleda že dolge ure po morju in išče, toda nikjer se ne kažejo pokazati jadra. Svoje domače delo opravlja v naglici, hlastno, in njene misli so docela drugje. Ko zasliši klopotajoče korake na cesti, pusti delo in pohiti za drugimi proti pristanišču. Kakor velike temne ptice be-

že bosumske žene ob dolgem ribniku proti morju. Črne, gubaste obleke so težke; komaj da se v vetru premikajo. Samo pozibavajo se v taktu hitelih nog. Toda velike bele oglavice s poskrobljenimi konci čipk vzhirajo in plapolajo kakor krila galebov. Tako hite bosumske žene že dolge veke proti morju, zmeraj, od rodu do rodu, gledat, kdaj prinese veter jadrnice z njih možmi, ki so šli na ribji lov. Nič se ni izpremenilo. Ne morje s svojimi zahrbtnimi klemi, ne noša žena, ne strah v njih očeh, ne ravnodušna otopelost mož na morju.

V pristanišču stoje skupine čakajočih žena. Molče strme proti vzhodu, odkoder se podi cela gora belih oblakov. Nenadoma pa se prelije njih tesnobno molčanje v živahen šepet. Iz teme na obzorju se izvije kopica belih pik — bosumski ribiči se vračajo.

Ko se je Anka pridružila ženskam, so se jadrnice že različno videlo. "Osemnajst!" zakličje veselo. "Osemnajst! Vsi so se vrnili!"

"Koga pa vendar čakaš, Anka?" se je posmehljivo oglasila ena izmed žensk. "Sjoerda ali Thyssa?"

Čez nekaj časa se je sluga vrnil z drugo vizitko, na kateri je bilo v naglici nekaj napisano. Regan se je nasmehnil, ko je prečital naslednje vrstice:

"Velegačeni Mr. Regan! Dragi gospod! Čast mi je sporočiti Vam, da mi je znan kraj, kjer leže zakladi sira Henryja Morgana, ki so bili zakopani v davnih piratskih časih." — Alvarez Torres.

Regan je zaničljivo zmajal z glavo in sluga je že hotel oditi, toda stari "volk" si je naenkrat premislil:

— Pripeljite ga sem — takoj!

Ko je ostal Regan sam, je začel smeje razmišljati o neki novi ideji.

— Paglavci! — je mrmral in si prižgal cigaro. — Še mleko, se ga drži, pa si domišljuje, da lahko nadaljuje levjo igro starega Morgana. Igrače so mu potrebne — tako je in ni drugič. Stari Thomas Regan že poskrbi, da bo imel dovolj igrač.

Ko je stopil v kabinet senor Alvarez Torres, se Thomas Regan ni mogel pritoževati, zakaj prišlec je tako brezhibno govoril angleško, kakor je bila brezhibna tudi njegova modna pomladanska obleka. Samo temna polt je pričala, da je mož latinskega rodu, in pa črne oči so izdajale davno zmes španske in indijske krvi.

— Po napornem delu in dolgoletnem iskanju se mi je naposed posrečilo najti ključ od zagonetke o nakopičenih zakladih sira Henryja Morgana, — je spregovoril prišlec. — Seveda leže ti zakladi globoko v zemlji nekje na obali Mosquita. Lahko pa že zdaj povem, da je Bocas del Toro najbližje mesto v okolici, kjer so zakopani zakladi. Poznam okolico kot prste na svoji roki, ker sem bil tam rojen, da si sem se šolal v Parizu. — Stroški za to podjetje bi bili minimalni — navadna ribiška ladja z majhno posadko, to je, kar potrebujemo. Zakladi so pa vredni več milijonov.

Prišlec je umolknil, ker ni mogel najti primernih besed, da izrazi svoje navdušenje za to stvar. Toda Thomas Regan je načel vprašanje pri glavi kot jurist, ki mora vedeti, kje tiči bistvo.

— Kaj pa vas ovira, da ne morete iskati zaklada sami?

In senor Torres je moral odgovoriti: — Oprostite, nerodno mi je — kako naj vam rečem, — denarja nimam.

— Denarja bi radi? — je vprašal borzni magnat grobo in Torres se je molče priklonil.

Regan je znal zasakati pogovor tako, da mu je moral Torres priznati, da je nedavno odpotoval iz Bocasa del Toro, kamor se ne misli več vrniti. In vendar bi bil pripravljen vrniti se, če bo organizirana ekspedicija.

Toda Regan mu je posegel v besedo kot človek, ki ima neomejeno oblast. Iz žepa je potegnil knjižico in podpisal ček na ime Alvarezja Torresa, ki je skrivaj opazil, da se glasi ček na tisoč dolarjev.

— Ne pozabite, — je dejal Regan, — da mi niti na misel ne pride verjeti vašim pravljicam, toda to, kar ste mi povedali, mi je dalo povod, da uredim nekako drugo idejo. Imam namreč mladega prijatelja in kar srce ne boli, če pomislim, da ga veseli velemestno življenje in da se siromak čedalje bolj zapleta v mreže, ki mu jih nastavljajo razvratne ženske. Saj veste sami, kako in kaj mislim. Skratka, prepričan sem, da me razumete.

Señor Torres se je znova priklonil.

— Denarja potrebujete, — je nadaljeval Regan. Poskusite pridobiti mojega prijatelja za to ekspedicijo. Ta tisočak je samo nagrada za poskus. Če pa pregovorite sira Morgana, da pojde z vami iskat zaklade, vam izplačam še dva tisoč dolarjev. Če ga zadržite s svojimi pustolovščinami tri mesece — dobite še dva tisočaka. Za šest mesecev — pet tisoč. Bil sem prijatelj in kompanjon njegovega očeta. Lahko mi verjamete, da sva si bila malone brata in da sem pripravljen žrtvovati poljubno vsoto, samo da spravim njegovega sina na pravo pot. S tem tisočakom začnete. Torej, kaj porečete na to?

Señor Torres je z drhtečimi prsti zvijal in odvijal ček:

— Sprej — — sprejemem vašo ponudbo, — je mrmral ves iz sebe od veselja ... Kako bi dejal? Ves sem vam na razpolago.

(Dalje prihodnjik.)

— Saj še sama ne ve, "se" se je zasmejala druga.

"Oba," je hitro odvrnila Anka.

Pr eden so utegnili prvi vetrovi razburkati valove, je bila mala mornarica na varnem v pristanišču. Zdjaj jadra niso bila več tako lepo bela kakor v daljavi. Koliko krp je bilo na njih, koliko sledov morda že davnih viharjev! Možje so poskakali na breg v črnih, težkih oblekah. Črne volnene jopiče, črne mornarske čepice in široke črne hlače. Opravili so svoje delo in žene se jim obešajo na roke. Telesa so od vetra ukrivljena. Vračajo se v majhnih gručah v domove okoli ribnika. Temno, kakor obleka, je njih življenje, vera, misli ...

Samo dva sta še ostala v pristanišču. Anka in Sjoerd. Ankin ostri, mladi obraz se svetlika. Rjave lase ima in rjave oči, goste obrvi, polna usta in rožno rdeča lica. Sjoerd je svetelolas, njegova koža je rjava in obraz kakor iz lesa izrezan. Njegove sinje oči gledajo Anko in se ji smehljajo.

"Počakajva še Thyssa!" pravi Anka, potem pa pozabita nanj in gresta drug za drugim; preden pride Thyss iz svoje kajute, ju že ni nikjer. Takrat se Thyss jasno zave, da je Sjoerd tisti, ki si ga je Anka izbrala. Sede na soček ob ograji. Ne sliši, kako prihaja vihar, kako stokajo jambori, kako udarja voda ob stene jadrnice in pljuska. Misli samo, kako bo to mogoče prenesti. Sjoerd je zmagal — močan je in svetelolas, njegove oči so jasne in bliski so v njih. To imajo ženske rade. Moč. Zdravje. On pa je suh, okleščten, temnopolt, sanjari rad in pripoveduje zgodbe ...

Anka je zmeraj rada poslušala, ljubila ga pa ni. Ne ve, koliko moči je v njegovem šibkem telesu. Ne ve, koliko je v njem ljubezni, ki močnejše gor kakor v svetlolasem Sjoerd.

Ko zapusti Thyss čoln, je že noč. Vihar divja kar more nad ribnikom. Njegova ozka ramena so postala še ožja. Roke ima v širokih hladnih žepih, kar zakopane so v njih. Skozi veter hiti proti vasi. Med hiše pride, stiska se pod nizkimi strehami in med njimi izginja. Tam na morju tuli vihar. In med potjo se odloči Thyss, da pojde na "veliki pot" — po svetu. In materi ne omeni niti besedice.

"Kambangana" čaka v pristanišču Prioku na otoku Javi. Thyss je ostal na ladji. Tovariši so šli vsi na kopno, da bi se za večer poiskali deklet. Smejejo se Thyssu, ki ne mara temnih malajskih deklet s širokimi nosovi. Niso mu všeč ... Ne vedo, da misli Thyss samo na Anko.

Leži na krovu, sredi med vrvmi in drugo navlako. Vroča tropska noč, ki nikoli ne prinese hladne sapice, ga zavija v nevidne pajčolane. Kar zaživi se v skrivnostne zvezde, ki so nad njim. Zmeraj nove čudeže gleda. Zdi se mu, da se nebeški obok nad njim odpira — potem se zagleda v brezmejno daljavo. Iz valovečega morja megle se pokažejo milijoni novih ozvezdij. Zdjaj pa mu nekaj požene vso kri v razbeljeno glavo — čuti, kako postaja iznenada lahek, skoraj brez teže. Še pravkar je ležal na trdih tleh in vse ga je bolelo, zdaj pa plava v neizmerne daljave vsemirja, v sredo zvezdnatega neba ...

Tudi zdaj misli na Anko. In takrat — takrat jo tudi res zagleda. Skozi temno plast oblakov, ki leži nad vasjo kakor gost dim, hiti za njo. V majhni hišici, ki je bolj podobna škafci in se skriva tik za ribnikom, prebiva Anka s Sjoerdom.

Anka leži v široki postelji. Njen obraz je od vročice krvavo rdeč. Njene oči so zaprte. Sjoerd sedi ob ognjišču in strmi v plamene. Ne vidi, kako premika Anka ustnice in nekaj pripoveduje. Toda Thyss jo različno sliši. "Thyssa!" šepeta. Njen glas je hripav, a vendar čudno glasen. "Thyssa!" šepeta in spet: "Thyssa!"

Hiša in vas utoneta v temi. Na krovu "Kambangana" v Prioku leži Thyss. Spet čuti težo svojega telesa. Prebuja se. "Dovoj moram," si pravi, ko se spomni slike iz sanj. "Anka me kliče ..." Ali pa niso bile sanje? Ali je bil tam, ko je njegovo telo ležalo tu na ladji brez življenja?

Dojem tega, kar je doživljal, je bil tako močan, da je še tisto noč skrivaj zapustil ladjo "Kambangana." Na parniku, ki je bil namenjen v Holandijo, je dobil mesto kurjača. Tako bo prej doma.

V Sueskem prekopu je zvedel, da razsaja na Holandskem epidemija kolere. Misli na vročične madeže na Ankinem obrazu ... Ko stopi v Ymuidenu na kopno, že tudi ve, da je v vaseh okoli Zuiderskega jezera, kjer je njegov dom, dosti bolnikov in mrtvecev. Proti Bosumu gre peš ali pa se vozi s čolnom, ki je tako počesen in neokreten. Vožnja po prekopih je nerodna. Bosum je daleč stran od lepih poti: Noč je že, ko pride na cilj, domov.

Nad vasjo je vse mrliško tiho. Nobene mahedrave, temne suknje ni na cesti, nobene bele avbe na oknu. Thyss se ozira na levo in desno. S culo v roki gre mimo hiše, kjer stanuje mati, proti ribniku, kjer je ob bregu dom Anke in Sjoerda.

Stopi v izbo in njegov pogled išče posteljo v kotu. Prazna je, toda Sjoerd sedi ob ognjišču in strmi v plamene, kakor tisto noč; ko je ležal Thyss na "Kambanganu" in je njegova duša našla Anko.

"Kje je Anka?" vpraša.

Sjoerd pogleda kvišku. Njegov obraz je čudno izpremenjen, upadel, skoraj star. Z utrujeno kretnjo odmahne. "Anka", pravi in roka omahne nazaj na koleno.

"Kdaj?" krične Thyss.

"Nocoj."

"Torej je konec," si misli Thyss. "Prepozno!" Stoji pri vratih, z mrtvimi rokami. Cula leži na tleh. Gre k postelji. "Saj me je vendar klicala!" si misli. "Kako more biti mrtva?" Zdjajci ve: tudi če je Anka mrtva, je ljubezen, ljubezen v meni močna, močnejša od smrti! "Nocoj!" je dejal Sjoerd. "Njena duša še ne more biti daleč. Prikladem jo nazaj, z močjo ljubezni, z vero v to moč ..."

Iz tegne roke in vrže glavo nazaj. Stoka. Ali pa se smeje? Sjoerd nerodno vstane in stopi k njemu.

"Ze mora biti tako," pravi in položi Thyssu roko na ramo.

Thyss se otrese roke. "Ne," pravi; "ni da bi moralo biti tako. Nočem tega, ali me slišiš?"

Sjoerd mu pogleda preplášeno v obraz. Še nikdar ga ni videl takega. In potem ga zagrabi Thyss za ramo, ker čuti, da je zdaj močnejši od njega. Kaj ve Sjoerd o ljubezni in njenih brezmejnih močeh? Njegova ljubezen je bila slabotna, čeprav je bivala v tako mogočnem telesu. Anka je vredna boljše ljubezni. Čudna misel ga obide in ne more se je otresti. Odkod je prišla vanj?

"Če jo prikladem nazaj v življenje, ali jo daš potem meni?"

"Bolečina ga je tako zmedla," si misli Sjoerd in strah ga je. "Pomiriti ga moram." Thyss ga spet zgrabi za ramena: "Ali mi jo potem daš?" ponovi grozeče.

"Dobro, dobro, tvoja naj bo, če jo priklidem v življenje." Sjoerd se ustraši lastnih besed. Thyss to vidi. "Napiši na papir!" ukazuje in ga vleče k mizi pri oknu. Z drhtečimi rokami otipava Sjoerd mizo, vzame list papirja iz predala. Thyss mu stisne pero v roko. "Le obrni se, hitro!" ukazuje. "Piši: Če zbudi Thyss Klaasa moje ženo Anko v življenje, naj bo njegova. Sjoerd Jürgennsen."

"Thyss je blazen," si misli Sjoerd in piše. "Vse moram storiti, kakor hoče. Velik greh je to, toda Bog mi ga odpusti."

David J. Lewis, član federalnega spravnega odbora.

A. A. Couch, predsednik delavske federacije v Iowi.

S papirjem v žepu krene Thyss v vas, proti bolnici. Zdjaj ne misli na nič drugega kakor na moč v sebi, ki ne sme popustiti, ampak zrasti, zrasti ... kadar pride do Anke. V bolnici zve, da polegajo mrtvece v cerkvi na oder; toliko jih je. Tam je neka bolnišaka sestra, ki jih pazi.

Cerkev je le nekaj korakov stran. Samo za trenutek obstane Thyss na pragu in se obotavlja. Potem gre odločno po ozkem hodniku med klopmi do oltarja. Dolga vrsta surovo oklesanih rakev stoji na stopnicah v odsevu nešteti sveč. Stopi k sestri, ki kleči v prvi klopi. Tako miren je in tako zaupa sam vase ...

"Sestra," pravi, "kje leži Anka Jürgennsenova?"

Sestra ga pogleda. Odločni, smehljajoči se možev obraz je tako čuden, strah zbujajoč. Sama je — zdravniki je še mislil priti in pregledati mrtvece — časih so med njimi taki, ki so samo na videz mrtvi, zlasti ob času kolere.

Kje leži Anka Jürgennsenova?" ponovi Thyss.

Sestra gre brez besede pred njim. Na levi ob malih stranskih vratih, prva rakev. Pred njo obstane. Ko pride Thyss za njo, se ona vrne v svojo klop.

Da, tu leži Anka. Na licih je rožnat soj, kakor bi še živel. "Ankie," si nežno misli Thyss; tako jo je imenoval nekoč, ko sta bila še otroka. Kakor nežen, droben ognjen jezik je bila že takrat njegova ljubezen; in rasla je, rasla, dokler ni postala vse uničujoč plamen. Še nikdar ni tako zelo občutil žara tega ognja, kakor zdaj, ko leži Ankie pred njim in spi. Saj ni mrtva; še zmeraj je življenje v njenih licih. In njegova ljubezen postane njegovega telesa, zarije ga vase in še Anko objame ... Oba stojita v njenem plamenu. Njegov odsev blodi po temnih cerkvenih stelah. Sveče na oltarju izginejo kakor žareče pike. Okoli Thyssa utone svet, njegove noge se

ne dotikajo več tal. "Anka!" čuje njegovo srce. "Anka!" čuje šine nekaj kakor senca njen obraz. Ali ne premikajo silim še podvojeno moč. Zdjaj čuje ... Ko jih odpre, leži Anka rakvi in tudi njene so odprte Thyss omahne.

Sestra vidi, kako leze okoli na, temna postava v dve Plane pokonci. Tudi zdaj pride prav takrat. Ko se okvarjata z nezavestnimi, sestra, da premika ženo v ustnice in tiplje z rokami po leki, kakor bi nekaj iskala.

"Doktor!" krične prestrašeno. Tudi zdravnik je videl. "Nico jo morava spraviti, mirno. Dobro, da je še časa, sme opaziti, kje leži. Poki pomočnike, sestra! Jaz pa se pobrigal za možaka."

Ko odnašajo Anko na mrtvece Thyss zave. Leži na klopi cerkvi. Pozabili so ga, ker se v skrbah za žensko. Sestra zmeraj se docela ne zaveda tem pa se vsega spomni, nesejo stran. Vstane in se teče za njo.

Mlačna noč je. Toda zeb Roke stiska v žep. Tedaj mi papir. Pismo, ki mu daje vico do Anke. Kaj poretu no si? Na vasi ne vedo, da Anka poklicala. Vas se je blinila. Nič več ni strogih rih navad. Smrt gospodarji opazili ne bodo, če izgine v ko v noč. Ali mu je ni izročil Bog? Da, dobro ve, samo mu je mogel dati takšno da jo je spet prikladal v njeno. Toda — ali je bil tisti tisti, ki je narekoval Sjoerd pismo? Ali ni bil le hudič? je Bog blizu, se vmeša rad hudič.

Tako blodi Thyss skozi muči samega sebe. V prisošču, v majhnem čolnu zasvetal dan je, ko stop Sjoerd v izbo. Sjoerd stopi ognjišču in si kuha juho za trk. Ze ponoči so mu sporkaj nenavadnega, čudenega je primerilo v cerkvi. In prihaja Thyss. Sjoerdu pada ca iz roke ...

"Krivično bi bilo, Sjoerd pravi mirno Thyss, "tu ima smo."

Preden je mogel Sjoerd govoriti, Thyssa ni bilo nikjer. Se tisto jutro je zapustil. Njegova mata še vedela ni je bil doma ...

Postenost

"Kaj, da nisem pošten? nar vam vrnem do zadnje pa četudi bi ga moral ukrat"

Listen to and Advertise PALANDECH'S YUGOSLAV Folk Songs and Tamburitza Orchestra Station WWAE, Every Sunday 536 S. Clark St., Chicago — Ill.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali možano \$1.00 o eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri nastopu \$1.00, tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sodaj vsi vrstniki, voljo je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je v vašo lastino gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Listu Prosveta je:

Za Zdrul. države in Kanado. \$6.00 Za Clenco in Chicago je ...
 1 tednik in ..... 4.00 1 tednik in .....
 2 tednika in ..... 3.00 2 tednika in .....
 3 tednike in ..... 2.40 3 tednike in .....
 4 tednike in ..... 1.70 4 tednike in .....
 5 tednikov in ..... nič 5 tednikov in .....
 Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali menin. Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina. Pojanilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako naročnik, naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storijo, tedaj mora upravništvo smiati datum za to vsoto naročnika.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.
 Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$ .....

1) Ime ..... Čl. družina M. ....
 Naslov .....
 Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledenih članov moje družine:
 2) ..... Čl. družina M. ....
 3) ..... Čl. družina M. ....
 4) ..... Čl. družina M. ....
 5) ..... Čl. družina M. ....
 Mesto ..... Država .....
 Nov naročnik ..... Star naročnik .....